

6494. számú
t ö r v é n y j a v a s l a t
a magzati élet védelméről*

A Magyar Köztársaság Országgyűlése annak tudatában, hogy

- a fogantatással induló magzati élet tiszteletet és védelmet érdemel;
- a magzati élet védelme a gyermeket váró nőről történő fokozott gondoskodással valósítható meg, ugyanakkor a magzat egészséges fejlődését biztosító feltételek megteremtése elsődlegesen a szülők felelőssége;
- a terhességmegszakítás nem a családtervezés és a születésszabályozás eszköze,

a következő törvényt alkotja:

1. §.

A női és férfi ivarsejt egyesüléséből létrejött, az anyaméhben kifejlődő magzatot hatékony támogatás és fokozott védelem illeti meg.
A támogatás és védelem eszközei és módozatai

2. §.

(1) A egészség és az emberi élet értékéről, az egészséges életmódról, a felelősségteljes párkapcsolatokról, az emberhez méltó családi életéről, az egészségre ártalmatlan születésszabályozási módszerekről szóló oktatás az alap-és középfokú oktatási intézményekben történik.

(2) Az Állami Népegészségügyi és Tisztiorvosi Szolgálat városi (fővárosi kerületi) intézetei keretében működő Családvédelmi Szolgálat szervezi az oktatási intézményeken kívül a családtervezéssel kapcsolatos ismeretek terjesztését.

* Mire ez a szám megjelenik, az Országgyűlés már szavazott a művi abortusz ügyében (az enyhébb, B változatra). Az alábbi három rovatunkban egyrészt szeretnénk az abortusz kérdés parlamenti vitájában elhangzott legjellegzetesebb érvek és ellenérvek rövidített változatait bemutatni, másrészt szeretnénk érzékeltetni, milyen problémákkal küszködnek a nem kívánt gyermekek, szülei, és a családokat helyettesíteni hivatott intézmények.

3. §.

- (1) Térítésmentes terhesgondozásra jogosult
- a Magyarországon állandó jelleggel tartózkodó magyar állampolgár, illetve házastársa,
 - a Magyarországon érvényes letelepedési engedéllyel rendelkező nem magyar állampolgár.
- (2) A terhesgondozás keretében
- a gyermeket váró nőt felvilágosítják a magzat egészséges fejlődése érdekében szükséges életmódról, a helyes táplálkozásról, a magzatot károsító hatások (különösen a dohányzás és alkoholfogyasztás) elkerülésének fontosságáról,
 - elvégzik a magzat egészséges fejlődését ellenőrző szűrővizsgálatokat,
 - felkészítik a gyermeket váró nőt a szülésre, szoptatásra, csecsemő- és gyermekgondozásra.
- (3) A terhesgondozás részletes szabályait, valamint a kötelező és az állami gondoskodás keretében térítésmentesen igénybe vehető fakultatív szűrővizsgálatokat a népjóléti miniszter határozza meg.

4. §.

- (1) Várandóssági pótlék illeti meg a térítésmentes terhesgondozásra jogosultakat havonta, terhességüknek a terhesgondozást végző orvos által igazolt negyedik hónapjától a szülés napját magában foglaló hónapig.
- (2) A várandóssági pótlék összege a korábbinál eggyel nagyobb gyermekszám alapján megállapított egy gyermekre jutó családi pótlék összegével azonos.
- (3) A várandóssági pótlékre egyebekben a családi pótlékre vonatkozó rendelkezéseket kell alkalmazni azzal, hogy a pótlékban részesülőknek be kell jelenteni a folyósító szervnek minden olyan tény, amely a jogosultságot érinti.

A terhesség megszakítása

5. §.

A terhesség csak veszélyeztettség esetén az e törvényben meghatározott feltételekkel szakítható meg.

„A” változat

6. §.

- A terhesség megszakítására csak abban az esetben kerülhet sor, ha
- a terhesség vagy a szülés a nő életét veszélyezteti,
 - a magzatonál az étellel összeegyeztethetetlen rendellenesség áll fenn, valamint a terhesség 12-dik hetéig, ha
 - a terhesség bűncselekmény következménye.

„B” változat

6. §.

- (1) A terhesség a 12-dik hétig szakítható meg, ha
- azt az állapotos nő egészségét súlyosan veszélyeztető ok indokoja,
 - a magzat orvosiilag valószínűsíthetően súlyos fogyatékoságban vagy egyéb károsodásban szenved,
 - a terhesség bűncselekmény következménye, valamint,
 - az állapotos nő súlyos válsághelyzete esetén.
- (2) A terhesség a 18-dik hétig szakítható meg, ha az állapotos nő
- korlátozottan cselekvőképes, vagy cselekvőképtelen,
 - terhességét neki fel nem róható egészségi ok miatt nem ismeri fel korábban.
- (3) A terhesség a 20-dik hétig szakítható meg, ha a magzat genetikai, teratológiai ártalmának valószínűsége az 50%-ot eléri.
- (4) A terhesség az időtartamától függetlenül szakítható meg
- az állapotos nő életét veszélyeztető egészségi ok miatt, illetve
 - a magzatnál a szülés utáni élettel összeegyeztethetetlen rendelkezés fennállása esetén.

A terhességmegszakítás iránti kérelem benyújtása

7. §.

- (1) A terhesség megszakítása, ha azt nem egészségi ok indokolja, az állapotos nő írásbeli kérelme alapján végezhető el.
- (2) A terhesség megszakítását a 3. §. (1) bekezdésében meghatározott személyeken kívül a Magyarországon érvényes tartózkodási engedéllyel rendelkező nem magyar állampolgár is kérheti.

8. §.

- (1) A terhesség megszakítása iránti kérelmét az állapotos nőnek a Családvédelmi Szolgálat munkatársa (a továbbiakban: munkatárs) előtt személyesen kell megtennie.
- (2) Korlátozottan cselekvőképes személy nyilatkozatának érvényességéhez törvényes képviselőjének a terhességmegszakítási kérelmet tudomásulvevő nyilatkozata szükséges.
- (3) Cselekvőképtelen személy terhességmegszakításra vonatkozó kérelmét nevében törvényes képviselője terjeszti elő.

9. §.

- (1) A munkatárs a terhességmegszakítási kérelem bejelentését követően – lehetőleg az apa jelenlétében – tiszteletben tartva az állapotos nő érzéseit és emberi méltóságát, tájékoztatja őt
- a terhességmegszakítás jogszabályi feltételeiről,

- b) a gyermek vállalása esetén elérhető állami és nem állami, anyagi és természetbeni támogatások lehetőségéről,
 - c) az olyan szervezetek és intézmények létéről és tevékenységéről, amelyek erkölcsi és anyagi segítséget nyújtanak a gyermek vállalása esetén,
 - d) az örökbefogadás lehetőségéről és feltételeiről,
 - e) a terhességmegszakítás körülményeiről, módjáról, veszélyeiről és az esetleges későbbi terhességre gyakorolt hatásairól,
 - f) a terhességmegszakítást végző egészségügyi intézményekről, valamint
 - g) a fogamzásgátlás személyre szólóan ajánlható módszereiről.
- (2) A tájékoztatást követően a 6. §-ban foglalt feltételek fennállása esetén a munkatárs kiállítja az e célra szolgáló kérést, amelyet a kérelmező (lehetőség szerint az apa is) aláír, és egyben megnevezi a terhességmegszakítás elvégzésére általa választott egészségügyi intézményt.
- (3) A munkatárs az aláírásával ellátott kérést másolatát haladéktalanul megküldi a választott egészségügyi intézménynek.

10. §.

- (1) Az állapotos nő a kéréssel haladéktalanul, de legkésőbb 5 napon belül jelentkezik a választott egészségügyi intézményben.
- (2) A beavatkozásra a kérés kiállítását követő 3 napon belül nem kerülhet sor.
- (3) Az állapotos nő kérelmét a beavatkozás napján aláírásával ismét megerősíti.
- (4) Ha az állapotos nő 8 napon belül nem jelentkezik, erről az egészségügyi intézmény a munkatársat a kérés másolatának visszaküldésével értesíti.
- (5) Ha a beavatkozást végző intézmény szakorvosa megállapítja, hogy a terhesség meghaladta az e törvényben meghatározott időt, vagy a beavatkozás végrehajtásának egészségügyi akadálya van, annak elvégzését megtagadja. Ebben az esetben az állapotos nő szakmai felülvizsgálatot kérhet. A felülvizsgálat lehetőségéről és az azt végző szervekről az állapotos nőt tájékoztatni kell.
- (6) A szakmai felülvizsgálat elvégzésére jogosultak körét a népjóléti minisztérium külön rendeletben szabályozza.
- (7) A felülvizsgálati eljárás során jóváhagyott beavatkozást a felülvizsgálatot végző egészségügyi intézményben kell elvégezni.

11. §.

- (1) Ha az állapotos nő a beavatkozás megtagadásától számított 10 napon belül a szakmai felülvizsgálaton nem jelenik meg, vagy a felülvizsgálati eljárás során a beavatkozást véglegesen megtagadják, a szakmai felülvizsgálatot végző a kérés másolatát a munkatársnak visszaküldi,

aki haladéktalanul értesíti a kérelmező lakóhelye szerint illetékes védőnőt.

(2) Azt az állapotos nőt,

a) akinek terhessége megszakítását az egészségügyi intézmény véglegesen megtagadta, illetve

b) aki nem jelent meg a szakmai felülvizsgálaton, veszélyeztetett terhesként kell gondozásba venni.

12. §.

(1) Az állapotos nőnél fennálló, a terhesség megszakítását megalapozó egészségi okot a szakmai szempontból illetékes két szakorvos egybehangzó véleménynel állapítja meg.

(2) A magzattól fennálló egészségi okot a genetikai tanácsadó, a prenatális diagnosztikai központ, illetve a szakmailag illetékes országos intézet által kijelölt kórház szülészeti-nőgyógyászati osztályai közül bármelyik kettőnek egy-egy szakorvosa egybehangzó véleménynel állapítja meg.

(3) A véleményeltérés esetén szükséges szakmai felülvizsgálatra jogosultak körét a népjóléti miniszter rendeletben szabályozza.

(4) Az (1) és (2) bekezdésben meghatározott egészségi okokat az országos szakintézet vagy kollégium módszertani útmutatói alapján kell megállapítani.

(5) Ha a terhesség bűncselekmény következménye, a bűncselekmény elkövetését, illetőleg annak alapos gyanúját a büntető eljáró szerv által kiadott igazolás igazolja.

„B” változat esetén

(9) Súlyos válsághelyzet az, amely testi vagy lelki megrendülést, illetve társadalmi ellehetetlenülést okoz, és ezáltal veszélyezteti a magzat egészséges fejlődését.

A terhességmegszakítást végző intézmények

13. §.

(1) A terhességmegszakítás csak olyan egészségügyi intézményben végezhető, amely ehhez a jogszabályban megállapított feltételekkel rendelkezik.

(2) A szülészeti-nőgyógyászati osztályt működtető állami és önkormányzati intézményekben biztosítani kell legalább egy terhességmegszakítást végző csoport működését.

(3) Azokat az egészségügyi intézményeket, amelyekben a 12-dik hetet meghaladó terhesség megszakítható, a szakmailag illetékes országos intézet jelöli ki.

14. §.

A terhességmegszakítás elvégzésére, illetve az abban való közreműködésre – az állapotos nő életét veszélyeztető ok kivételével – orvos és egészségügyi szakdolgozó nem kötelezhető.

15.§.

(1) A beavatkozás költségeit az Egészségbiztosítási Alap fedezi, amennyiben a terhesség megszakítása a biztosítással rendelkező állapotos nőnél vagy magzatnál fennálló egészségügyi ok miatt történik.

(2) A költségek megtérítésének rendjét a Kormány határozza meg.

(3) A népjóléti miniszter rendeletben határozza meg, hogy a beavatkozás költségének a szociális helyzettől függően hány százalékát kell megfizetni.

16. §.

(1) Ez a törvény 1993. január 1-én lép hatályba.

(2) A törvény hatálybalépésével egyidejűleg a társadalombiztosításról szóló 1975. évi II. törvény 16/A §-a (3) bekezdésének ea) és eb) pontja, 26. §-a, valamint 15. §-ának (10 és (2) bekezdéséből, 16. §-ának (1) bekezdéséből, 118.§-ának (1) bekezdéséből, 119/D. §-ának (3) és (6) bekezdéséből és 124. §-ának (2) bekezdéséből az „anyasági segély” szövegrész hatályát veszti.

1992. szeptember 3.

A törvényjavaslat előadója: dr. Surján László népjóléti miniszter.

INDOKLÁS

a magzati élet védelméről szóló törvényjavaslatához

ÁLTALÁNOS INDOKLÁS

A Magyar Köztársaság Alkotmánybírósága 64/1991. (XII.17.) AB határozatával megsemmisítette a terhességmegszakításáról szóló 76/1988. (XI.3.) MT rendeletet és a végrehajtására kiadott 15/1988 (XII.15.) SZEM rendeletet, valamint az egészségügyről szóló 1972. évi II. törvénynek azokat a szakaszait, amelyek külön jogszabály szabályozási körébe utalták a terhességmegszakítással kapcsolatos rendelkezések rögzítését.

Az Alkotmánybíróság döntése értelmében a terhességmegszakítás mint alapvető állampolgári jogokat és kötelezettségeket érintő beavatkozás – a Alkotmánnyal és a jogalkotásról szóló törvénnyel összhangban – kizá-

rólag törvényi szinten szabályozható. A döntést lényegében formai okokra hivatkozva hozzák meg, a hatályon kívül helyezett jogszabályok tételes tartalmi elemzésének mellőzésével.

A Javaslat az alaptörvény módosítását mellőzve tesz javaslatot a terhességmegszakítás törvényi szintű szabályozására, amelyet alapvető szemléletváltás jellemez. A kérdéskört a magzat egészséges fejlődését biztosító feltételek megteremtése, azaz a magzati élet védelme szempontjából közelíti meg.

A Javaslat deklarálja, hogy a magzati élet tiszteletet és védelmet érdemel, amely védelem elsősorban a gyermeket váró nőkről történő fokozott gondoskodással valósítható meg. A magzat egészséges fejlődésének biztosítása érdekében a Javaslat a biztosítási jogviszonytól függetlenül ingyenes terhességgondozást garantál minden Magyarországon állandó jelleggel tartózkodó magyar állampogárnak, illetve házastársának, valamint az érvényes letelepedési engedéllyel rendelkező nem magyar állampolgárnak. A magzat egészséges fejlődésének lehetőségét kívánja biztosítani a várandósági pótlék bevezetésével, amelynek célja a gyermeket váró nők életfeltételeinek kedvező befolyásolása.

A Javaslat kimondja, hogy a terhességmegszakítás nem a családtervezés és a születésszabályozás eszköze, arra csak az anya vagy a magzat veszélyeztetettsége esetén kerülhet sor. Felismerve azt, hogy a családok életében végtelen számú olyan élethelyzet fordulhat elő, amely befolyásolja a megfogant magzat világrahozatalát, nem kíván jogilag és erkölcsileg vitatható taxációt felvállalni, és ezzel a társadalom értékítéletét kimondani a gyermekvállalás lehetősége, illetőleg kötelezettsége tekintetében. Alapelve, hogy a terhességmegszakítások száma nem a feltételeket meghatározó szabályozás függvényében alakul, és nem befolyásolja közvetlenül a születések számát, az abortuszok gyakorisága elsősorban értékrendi és kulturális kérdés.

A Javaslat nem folytatja a hagyományos terhességmegszakítást engedélyező gyakorlatot, amely a döntés felelősségét a kérelmező személyétől független bizottságokra hárította. Alapkonceptiója, hogy a döntés meghozatalához kívánja biztosítani a körülmények és a terhességmegszakítást befolyásoló feltételek teljes körű megismerését, amelynek tudatában a felelősségteljes döntést az érintett személyeknek, illetve családnak kell meghozni. A Családvédelmi Szolgálat munkatársai a terhesség megszakítása iránti kérelemmel kapcsolatos eljáráson túl megadnak minden szükséges felvilágosítást, amely eligazítást adhat a gyermek vállalásával kapcsolatos döntéshez. A Javaslat a döntés meghozatala és a beavatkozás elvégzése közötti három nap türelmi idővel is a visszafordíthatatlan következményekkel járó döntés meghozatalának megalapozottságát kívánja elősegíteni.

A Javaslat külön hangsúlyt fektet a családtervezéssel kapcsolatos ismeretek terjesztésére, amelyre már az alap- és középfokú oktatás során is külön figyelmet kell fordítani.

A lelkiismereti szabadság szabad gyakorlásával összhangban a Javaslat biztosítani kívánja, hogy az egészségügyben dolgozók vallási-lelkiismereti

meggyőződésük ellenére ne lehessenek kötelezhetőek a terhességmegszakításban való részvételre, csupán akkor, ha a beavatkozásra a gyermeket váró nő életének megmentése céljából kerül sor.

RÉSZLETES INDOKLÁS

Az 1-3. §-hoz

A Javaslat rendelkezik a magzatot megillető hatékony támogatás és védelem eszközeiről. Ennek keretében a felelősségteljes párkapcsolatokon alapuló, tudatos gyermekvállalás elősegítése érdekében, már az alap- és középfokú oktatási intézmények feladatává teszik az emberi élet értékéről, az egészséges életmódról, az emberhez méltó családi életről és az egészségre ártalmatlan születésszabályozási módszerekről szóló oktatást, amely a nemzeti alaptanterv részévé fog válni. Az oktatási intézményekből kikerülő személyek részére is biztosítja a családtervezéssel kapcsolatos ismeretek hozzáférhetőségét, amelyet a Családvédelmi Szolgálat feladatává tesz.

A Javaslat értelmében a Családvédelmi Szolgálat az Állami Népegészségügyi és Tisztiorvosi Szolgálat keretében fog működni.

A Javaslat a magzat egészséges fejlődésének biztosítása érdekében a terhesgondozást kiemeli a biztosítási jogviszony keretében nyújtott egészségügyi szolgáltatások köréből, amellyel minden Magyarországon állandó jelleggel tartózkodó magyar állampolgár, illetve annak házastársa, vagy érvényes letelepedési engedéllyel rendelkező nem magyar állampolgár számára biztosítja azoknak az ismereteknek az elsajátítását, amelyek a magzat, illetve a csecsemő egészséges fejlődését segítik, továbbá azoknak a szűrővizsgálatoknak az elvégzését, amelyek az egészséges fejlődést ellenőrzik.

A 4. §-hoz

A Javaslat szintén a biztosítási jogviszonytól függetlenül vezeti be a várandóssági pótlék intézményét, amelynek célja a gyermeket váró nő egészséges életmódjának, korszerű táplálkozásának és a magzat egészséges fejlődését biztosító életfeltételei javításának elősegítése. A várandóssági pótlék összege a meglévő gyermekek számánál eggyel nagyobb gyermekszám alapján megállapított családi pótlék összegével azonos, amelyet az állami költségvetés terhére, a terhesgondozást végző orvos igazolása alapján, a családi pótlék folyósítására vonatkozó szabályok szerint kell kifizetni.

Az 5. §-hoz

A Javaslat kimondja, hogy a terhesség csak a Javaslatban meghatározott feltételek fennállása esetén, azaz a gyermeket váró nő, illetőleg a

magzat veszélyeztettsége miatt szakítható meg, amely mellett érvényesül a Büntető Törvénykönyvben meghatározott magzatelhajtási tilalom.

A 6. §-hoz

„A” változat

A Javaslát kizárólag akkor biztosít lehetőséget a terhességmegszakításra, ha a terhesség vagy a szülés a nő életét veszélyezteti, illetőleg, amennyiben a magzatnál az étellel összeegyeztethetetlen rendellenesség áll fenn, továbbá ha a terhesség bűncselekmény következménye. Az első esetben az anya életének megmentése érdekében teszi lehetővé a Javaslát a terhességmegszakítást, a másodikban pedig az étellel összeegyeztethetetlen rendellenesség fennállása miatt a magzat egészsége fejlődésének lehetősége eleve kizárt. A harmadik esetkörben lényegében többszörös veszélyeztetettség is fennállhat, hiszen amennyiben a terhesség bűncselekmény következménye, az anyát ért pszichés trauma a magzat egészsége fejlődését károsan befolyásolhatja, továbbá a gyermekvállalás nem alapulhat a Javaslát által célként megfogalmazott felelősségteljes párkapcsolaton.

„B” változat

A Javaslát a veszélyeztettség mértékének és a terhesség időtartamának összevetésével határozza meg, hogy mely esetekben és milyen időhatárokron belül szakítható meg a terhesség. Minél súlyosabb a veszélyeztetettség, annál tágabb intervallumot tesz lehetővé a beavatkozás elvégzésére. A Javaslát lényegében csak az egészségi indikációkat részletezi, és elhagyja a magzat egészséges fejlődését esetlegesen károsan befolyásoló válsághelyzetek részletezését, ezzel is hangsúlyozva, hogy nem lehet egy adott élethelyzethez kapcsolva, mintegy alanyi joggá tenni a terhességmegszakítást. A Javaslát a taxáció elhagyásával kifejezésre kívánja juttatni azt is, hogy nincsenek olyan társadalmi helyzetek, amelyek keretében nem támogatott a gyermekvállalás, továbbá nem határozható meg a társadalom szempontjából kívánatos gyermekszám sem. A súlyos válsághelyzetben lévő nő állapíthatja meg valamennyi egyéni körülményének figyelembevételével.

A 7-9. §-hoz

A Javaslát értelmében a terhesség megszakítása – az egészségi indikáció kivételével – az állapotos nő írásbeli kérelme alapján végezhető el. Amennyiben a beavatkozásra egészségi okból kerül sor, arra az egészségügyi törvény és végrehajtási rendeletei műtétekre vonatkozó rendelkezései irányadók, tehát az állapotos nőnek nem kell kérnie a terhessége megszakítását, csupán a beavatkozással kapcsolatos felvilágosítást követően hozzájárulását kell adnia a műtét elvégzéséhez.

A Javaslát értelmében a terhesség megszakítását kérheti minden térítésmentes terhesgondozásra jogosult személy. A Polgári Törvénykönyv rendelkezéseivel összhangban a korlátozottan cselekvőképes kérelmezők

jognyilatkozatához a törvényes képviselőjük hozzájárulása szükséges, amely a terhességmegszakítási kérelem tudomásulvételét tartalmazza, a cselekvőképtelen személyek kérelmét pedig a törvényes képviselőjük terjeszti elő.

A Javaslat az érvényes tartózkodási engedéllyel rendelkező nem magyar állampolgárok számára is lehetővé teszi a terhességmegszakítás iránti kérelem előterjesztését, hiszen számos külföldi állampolgár tartózkodik hazánkban továbbtanulás, illetőleg tartós munkavállalás céljából.

A terhességmegszakítás iránti kérelmet a Családvédelmi Szolgálat munkatársa előtt személyesen kell megtennie az állapotos nőnek, hogy a bejelentést követően tájékoztatni lehessen a terhességmegszakítás jogszabályi feltételeiről, a gyermekvállalás esetén juttatott támogatásokról, az örökbefogadás lehetőségéről, és a terhességmegszakítás módjáról, veszélyeiről, valamint a beavatkozást végző egészségügyi intézményekről. A nemkívánt terhesség jövőbeni elkerülésének elősegítésére a Családvédelmi Szolgálat nemcsak a terhességmegszakítással kapcsolatban ad teljes körű felvilágosítást, hanem tájékoztatást nyújt a fogamzásgátlás személyre szólóan ajánlható módszereiről is. A tájékoztatást lehetőleg az apa jelenlétében kell megadni, amely a felelősségteljes családi döntés lehetőségét teremti meg.

Amennyiben az állapotos nő a tájékoztatást követően is fenntartja terhességmegszakítás iránti kérelmét, a Szolgálat munkatársa kiállítja a terhességmegszakítást kérő lapot, amelyet a kérelmező aláír, és egyben megnevezi a tájékoztatásban felsorolt terhességmegszakítást végző, általa választott intézményt. Ezt követően a Szolgálat munkatársa is aláírja a kérőlapot, amelynek másolatát haladéktalanul megküldi a választott egészségügyi intézménynek.

A 10-11. §-hoz

A Javaslat a megalapozott döntés elősegítése érdekében kimondja, hogy a terhesség megszakítására a kérőlap kiállítását követő három napon belül nem kerülhet sor, illetőleg a terhességmegszakítási kérelmet a beavatkozás napján az állapotos nőnek aláírásával ismét meg kell erősítenie, ezzel mintegy lehetőséget adva a döntés megváltoztatására.

A Javaslat az egészségügyi intézmények számára előírja, hogy a kérőlap másolatát minden olyan esetben vissza kell küldeni a Szolgálat munkatársának, amikor a terhesség megszakítására nem került sor, annak érdekében, hogy az állapotos nő minél előbb bevonható legyen a terhesgondozásba.

A 12. §-hoz

A Javaslat nevesíti az egészségi indikációt megállapító szerveket, továbbá a szakemberek közötti esetleges véleményeltérés lehetőségét, egyben felhatalmazza a népjóléti minisztert, hogy a szakmai felülvizsgálatra jogosultak körét meghatározza.

A büntetőügyben eljáró hatóságok feladatává teszi annak igazolását,

hogy a terhesség bűncselekmény következménye vagy a bűncselekmény elkövetésének alapos gyanúja megállapítható.

A Javaslát értelmében az állapotos nő súlyos válsághelyzetben van, ha körülményei olyan súlyos testi vagy lelki megrendülést, illetve társadalmi ellehetetlenülést okoznak, amelyek veszélyeztethetik a magzat egészséges fejlődését. A Javaslát nem utalja semmilyen szerv hatáskörébe a válsághelyzet minősítését, hiszen ez mindig csak az adott egyén vonatkozásában értékelhető, így ezt kizárólag az állapotos nő megítélésére bízta.

A 13-14. §-hoz

A Javaslát értelmében a terhességmegszakítás csak a megfelelő személyi és tárgyi feltételekkel rendelkező egészségügyi intézményben végezhető. Ezekben az intézményekben sem kötelezhetőek azonban az egészségügyi szakemberek arra, hogy lelkiismereti meggyőződésük ellenére részt vegyenek a beavatkozásban, kivéve, ha arra az állapotos nő életét veszélyeztető ok miatt kerül sor. Ez utóbbi lehetőségre tekintettel minden szülészeti-nőgyógyászati osztályt működtető területi ellátást végző intézményben biztosítani kell legalább egy terhességmegszakítást végző team működését.

A 15-16. §-hoz

A társadalombiztosításról szóló 1974. évi II. törvény 16/A §-ának (3) bekezdéséből a Javaslát értelmében az alanyi jogon járó térítésmentes terhesgondozás szabályaival összhangban, hatályon kívül kerülnek azok a rendelkezések, amelyek a javaslat szerint alanyi jogon járó terhesgondozást biztosítási jogviszony keretében nyújtandó egészségügyi szolgáltatásnak tekintették.

A Javaslát felhatalmazza a Kormányt, hogy a terhességmegszakítás költségeinek megtérítési rendjét meghatározza, a népjóléti minisztert pedig a költségek viselésének szociális szempontú helyzettől függő arányainak kialakítására.

Részletek a 6494. számú törvényjavaslat parlamentari vitájából*

Dr. Surján László népjóléti miniszter:

Az előterjesztők gyakorta hivatkoznak arra, hogy a megtárgyalandó törvénytervezet korszakos jelentőségű. Úgy érzem, mostani témánk jelentőségét nem lehet eltúlozni.

Voltak évek, amikor hazánkban lényegesen több művi abortusz volt, mint szülés. A fogamzásgátló módszerek elterjedése ugyan több mint 200 ezres csúcsertékről levitte az évenkénti abortuszszámot 90 ezerre, 1956 nyara óta mégis jóval több mint 4 millió magzat pusztult el mesterseges beavatkozás miatt.

Társadalmunkban több nézet él egymás mellett az abortusz mibenlétéről. Nem ismeretes azonban egyetlen olyan nézet sem, amely szerint az abortusz ne lenne rossz dolog. Még azok, akik szerint a kérdés nem igényel törvényi szabályozást, mert a nő egyedül jogosult dönteni, még azok sem mondják jónak, hanem szükséges rossznak a beavatkozást.

Nézzünk tehát szembe a kérdéssel. Valóban szükséges volt ez a tömeges magzathalál? A nemzetközi adatok fényében a kiugróan sok abortusz alapján sajnos ki kell mondanunk, hogy az előző kormányok – az 1973-as tiszteletreméltó, de kevésbé eredményes kísérlettől eltekintve – vajmi keveset tettek az élet védelmére vonatkozó alkotmányos köteleiségeik teljesítéséért.

Ennek a területnek a szabályozása különösen kényes feladat. Magánélet és társadalom, magánérdek és közösségi szemlélet ütközik, eltérő világnézetek csapnak össze. Mindannyian tudjuk, hogy milyen szenvedélyes viták zajlanak, és mennyire megosztott a társadalom e kérdésben világszerte, és így Magyarországon is. Érdemes tudatosítanunk, hogy ebben a kérdésben az eltérő álláspontok nem pártok szerint helyezkednek el a Parlamentben.

Társadalmunkban három eltérő nézet él egymás mellett. Az egyik fel fogás szerint a meg nem született élet védelme mindennél előbbre való,

* A képviselők felszólalásait erősen rövidített formában közöljük.

ezért a művi abortusz soha nem megengedhető beavatkozás, lényegében a kivégzéssel megegyező jogi megítélést kíván. Egy másik felfogás szerint az abortuszhoz a nőnek alanyi joga van, és a kérdés semmiféle jogi szabályozást nem igényel. A harmadik felfogás e két előbbi nézet között foglal helyet; elismeri az állam korlátozási jogát, s csak bizonyos körülmények esetén engedélyezi a terhesség művi úton való megszakítását.

Az első felfogást általában a vallásos emberek nézetének szokták felüntetni, gyakorta emlegetik, mint idejétmúlt, életidegen szemléletet, sőt némelyek konzervatív katolikus felfogásnak tüntetik fel. Ez utóbbi beállítás ellen nemcsak azok a nem katolikus vallásos emberek tiltakoznak, akik a katolikusokkal együtt a magzatot is teljes értékű embernek tekintik, hanem az emberi élet minden formáját tisztelő és védő nem hívő polgártársaink is. Erre a magzativédő következtetésre ugyanis a vallásos gondolkodástól független természetjogból is el lehet jutni.

A másik felfogás semmiféle jogalpból le nem vezethető állítás, törvényerőre emelése roppant veszélyeket is rejt magában. Ha ugyanis egy emberi lényről – jogképességének törvényes szabályozásától függetlenül – mások döntenek el, élhet-e, vagy sem, beláthatatlan, tragikus folyamatokat indítunk el. Ez a felfogás – megítélésünk szerint – nem is egyeztethető össze az Alkotmánybíróság vonatkozó határozatával.

A közbülső felfogást támogatja viszont – a közvélemény-kutatások tanúsága szerint – a legtöbb állampolgár.

Mi indoka lehet az államnak, hogy ha már egyáltalán lehetővé teszi a magzatelhajtást állampogárai számára, azt mégis szabályozza, és a beavatkozás gyakoriságának csökkentésére törekedjék? Elsősorban az államnak azt a kötelességét kell kiemelni, ami az állampolgárok egészségének védelmét írja elő. Az abortusz ugyanis nemcsak a védtelen magzat életét szünteti meg, hanem – még az úgynevezett kíméletes technikák esetén is – károsítja a nő szervezetét, és csökkenti egy későbbi időpontban a nő által kívánt terhesség kihordásának esélyeit. Magyarországon az abortuszok száma rohamos növekedésének a méhnyakelégtelenség és a koraszülések számának növekedése is következménye lett.

Azok a törekvések, amelyek ki akarják iktatni az abortuszt a születésszabályozás mindennapos gyakorlatából, nemcsak az éppen megfogant életet védik, hanem a következő gyermek megszületésének esélyét is.

Ebben a felfogásban már benne van a népesedéspolitikai vonatkozás egyik lényeges eleme. Az a gondolat azonban, amely szerint a magzatelhajtás teljes tilalma a népességszám növekedését eredményezi, tudományosan nem támasztható alá. A szaktudomány tapasztalata alapján kimondható, hogy az abortusz sem pozitív, sem negatív irányban nem népesedéspolitikai eszköz.

A továbbiakban azokat az alapvető elveket foglalom össze, amelyek törvénytervezetünk szemléletét teszi világossá.

A büntető törvénykönyv a magzatelhajtás büntetéséről rendelkezik. A tervezet nem helyezi hatályon kívül ezt a rendelkezést. Az ellentmondásnak, amely a büntetendő magzatelhajtás és az azt olykor mégis lehetővé tevő jelen tervezet között található, az a feloldása, hogy a törvénytervezet

megengedő részeit olyan esetek felsorolásának tekintjük, amely esetekben a Btk. alapján járó büntetést nem hajtják végre. Ez a szemlélet annak az előbb már mondott állításnak felel meg, mely szerint az abortusz mindenképpen rossz dolog. Ebben az értelemben tervezetünk nem engedélyezi, hanem tűri bizonyos esetekben az abortusz végrehajtását.

Az abortusz jogi szabályozásakor gondolkodásunk kiindulópontja megszabja, hogy milyen végkövetkeztetésre jutunk. A természettudomány mai ismeretei szerint az új élet keletkezésének pillanata a fogamzás. Biológiai szempontból értelmetlen lenne azzal foglalkozni, hogy a meg nem született lény ember-e vagy sem; ha a magzat él, élete nem lehet más, mint emberi élet – még ha ennek vannak is más életszakaszoktól eltérő sajátosságai. Aki ezt az egyszerű helyzetet megérti, illetve ebből indul ki, a magzat életéről nem rendelkezhet másképp, mint más emberek életéről. Minél védtelenebb és kiszolgáltatottabb egy ember, annál több védelmet érdemel. Ez a szemlélet tükröződik a törvénytervezet A-variánsában. Ez a megközelítés alkotmányos, s megfelel annak a gondolatnak, mely szerint a magzat személyiségi jogokkal rendelkező jogképes tagja a társadalomnak.

Az előterjesztő – bár saját hitével és felfogásával csak az A-variánst tartja összeegyeztethetőnek – nem nyilvánítja lelkiismeretlennek, gyilkosnak vagy nemzetárulónak azokat, akik viszont csak a B-variánst tartják hasznosnak és megvalósíthatónak. Az A-variáns vagy esetleg egy annál még szigorúbb változat az elméletileg helyes megoldás. A B-variáns megvalósulása elősegíti, hogy egy idő múlva társadalmunk kiiktassa – önként – az abortuszt a mindennapos gyakorlatból.

A törvénytervezet korlátozó és megelőző elemeket egyaránt tartalmaz, és ezek alkalmazásától a mai káros és kóros gyakorlat megváltoztatása remélhető.

Az anya egészségének védelme indokolja azt a korlátozást, mely szerint abortuszra nem kerülhet sor bármikor, hanem csak a fogamzást követő meghatározott időszakban. Nyilvánvaló ugyanis, hogy minél közelebb van a szülés időpontja, annál több veszéllyel jár a beavatkozás. Ennek az időhatármodellnek az alkalmazása azonban nem látszik összeegyeztethetőnek az Alkotmánybíróság döntésével, szükség van arra is, hogy a Parlament határozza meg azokat az okokat – az úgynevezett indikációkat –, amelyek esetén sor kerülhet a beavatkozásra.

Tervezetünk ezenkívül bizonyos eljárásokat kíván azoktól, akik nem kívánják megszülni gyermeküket: kötelező várakozási időt és kötelező tanácsadást írunk elő.

Fel kell hívnom arra is a figyelmet, hogy a tervezet nem ismeri az ún. szociális indikációt. Sokan hangoztatják, hogy ilyen jövedelmi viszonyok között, mint ami most van hazánkban, nem lehet elvárni, hogy az anyák szüljenek. Való igaz, megélhetési viszonyaink rosszak, de ha a jólét és a gyermekvállalási kedv között van összefüggés, az sajnos inkább fordított. A szociális helyzetre való hivatkozás semmivel sem objektívabb indok, mint a törvénytervezetben szereplő válsághelyzet. Ez utóbbi ugyanis lélektani szempontból mindig fennáll, s a jelenlegi szabályozás, ami most

van érvényben, még a problémát nem kezeli. A hatályos alkotmány biztosítja mindenki számára a lelkiismereti szabadságot. Ez lehetőséget ad arra, hogy egyetlen egészségügyi dolgozót se lehessen lelkiismeretével ellenkező beavatkozásra kényszeríteni. A törvényjavaslatnak ez a része tehát nem tesz mást, mint a már meglévő jogokat konkretizálja az adott esetben.

Sok felmérés tanúsította, hogy a születésszabályozás módszereire vonatkozó ismeretek igen fogyatékosak hazánkban. Szakértői vélemények szerint tágabb értelemben véve a szexuális kultúra alacsony foka is jellemző. A legutóbbi időkben ugyan megindult a családtervezés új és egészségre ártalmatlan formáinak terjesztése, de ezen a téren nagyon sok még a teendőnk. A törvénytervezet újabb lehetőségeket kíván adni azzal, hogy a családvédelmi szolgálatok felállításával olyan hálózat kialakulását készíti elő, amely nemcsak az abortuszt kívánó nők kötelező tanácsadását végzi, hanem a korszerű megelőzés oktatásának egyik bázisa lehet.

A szexuális életre való felkészítés nehezen megoldható gond a közoktatásban. A pedagógusnak nem szabad elfelejtenie, hogy a gyermek nevelése, világnézetének kialakítása elsősorban a szülő joga és kötelessége.

Bármennyire igaz, hogy a jólét és a szülési kedv nem vagy legfeljebb fordítva függenek össze egymással, az állam köteles hozzájárulni a gyermek felnevelésének anyagi terheihez. Ez ma döntően a családipótlék-rendszer révén valósul meg. A magzat embervoltának elismeréséből parancsolóan következik, de a B-variáns elfogadása esetén is logikusan beilleszthető a jelenlegi ellátási rendszerbe egy, a magzatok után járó pótlék.

A törvényjavaslat ebből a gondolatból kiindulva vezeti be a várandóssági pótlékot, megkerülve ezzel az ikerterhességekből vagy azok gyanújából fakadó adminisztratív nehézségeket. És oly korban adja oda ezt a pótlékot a családnak, amikor az anya életvitele módosul, és költségei növekszenek. A javaslat a negyedik hónaptól folyósítja ezt a pótlékot, amelynek következtében az eddigi anyasági segély helyett mintegy kétszer annyi juttatást kapnak a gyermeket vállalók. Azt, hogy nem a fogamzás pillanatától jár ez a pótlék, egyes-egyedül pénzügyi korlátok indokolják.

Dr. Kulin Sándor, a Magyar Demokrata Fórum vezérszónoka:

A magzati élet védelméről szóló törvényjavaslatot a Magyar Demokrata Fórum frakciója vitára alkalmasnak tartja. Alkalmasnak tartja anélkül, hogy a törvény 6-dik paragrafusában alternatív módon felvetett A-variáció támogatásának kérdésében egyeztetett frakcióálláspontot alakított volna ki.

A terhességmegszakítás kérdésköre nem szűkíthető le pusztán világnézeti kérdésre, a szabályozás során jogi, jogfilozófiai, orvosi, etikai, pszichológiai, történelmi, társadalmi momentumokat is mérlegelni kell, és e soktényezős mérlegelés eredményeként alakul ki kiben-kiben az a lelkiismereti döntés, amely szerint választ úgy, hogy döntését kellően alá is tudja támasztani.

Frakció-előadói, vezérszónoki feladatom tehát nem teszi lehetővé, hogy a törvényjavaslat legtöbb vitára és vagylagos véleményalkotásra okot adó 6-dik paragrafusa ügyében egyeztetett frakcióvéleményt fogalmazzak meg, vagy akárcsak valamelyik mellett egyéni álláspontot fejtsék ki.

Ezenkívül azonban a törvénytervezet többi és meggyőződésem szerint legalább ennyire lényegi kérdéséről igenis van mondanivalóm. Ennek során mindjárt a címét emelném ki, számunkra ugyanis nem a terhesség-megszakítás törvényben biztosított joga a lényegi kérdés, hanem a megfogant magzati élet védelme, az élet tisztelete és a hozzá fűződő felelőségre való nevelés.

A terhességmegszakítást nem tartjuk a születésszabályozás kívánatos és lehetőleg még lehetséges eszközének sem – az abszolút egészségügyi indokokat kivéve – eddig is inkább az egészségügyi és szexuális kultúráltság és ismeretszint mértékének tartottuk. E tekintetben társadalmunk – sajnos – nagyon rossz bizonyítványt állít ki magáról, s hogy ezen változtatni lehessen, ez is a törvényi szabályozás feladata, amikor előírja a 2-dik paragrafusban, az egészség és az emberi élet értékéről, az egészséges életmódról, a felelősségteljes párkapcsolatokról, az emberhez méltó családi életéről, az egészségre ártalmatlan születésszabályozó módszerekről szóló oktatást az alap-és középfokú oktatási intézetekben az egészségtan keretében, s az oktatási intézeteken kívül a családvédelmi szolgálat feladatává teszi a családtervezéssel kapcsolatos ismeretek terjesztését.

Az előbbieken – idézván a törvénytervezet preambulumból – azt mondtam, hogy a terhességmegszakítás nem a családtervezés és születésszabályozás eszköze. E megállapítást indokoltnak érzem kiegészíteni azzal, hogy ugyanakkor a tilalom sem lehet súlyos demográfiai helyzetünknek és népesedéspolitikánk kívánatos megjavításának motivációja.

Egyöntetűen támogatja frakciónk a várandósági pótlék – mint új intézmény – bevezetését, mely a terhesség negyedik hónapjától belépő családi pótlékként funkcionál.

Végül pedig szigorúan ügyelve arra, hogy állást foglaljak és egyéni véleményemet mondjam el most frakció-előadóként arról, hogy a szigorúbb vagy enyhébb megoldást támogatom-e, utalok néhány olyan dilemmára, feladatpárra, amelyekre képviselőinknek lelkiismeretük szerint meg kell felelniük.

Első: hihető-e, biztosítható-e, hogy a radikálisabb tiltás valóban csökkenti a megszakítások számát, vagy csupán a legalitásból az illegalitásba vonulna a gyakorlat, annak minden hátrányos és az életet és az egészséget veszélyeztető következményével? Másrészt a megengedőbb változat támogatásával, aprólékos indikációs lista nélkül, a nők és családok felelősségére bízva nem emelkedik-e tovább az abortuszok száma?

Második: a szigorú tiltás megszegőit tudná-e és akarná-e az állam törvényesen szankcionálni, fel van-e erre készülve, és el tudja-e fogadtatni ezt a társadalommal? Ellentéte: de ezen elgondolkodva, esetleg a megengedőbb variáció mellé állva hogyan számoljon el hitbéli elkötelezettségével és mandátumával a képviselő azoknak, akik a radikális kiállást várták tőle?

Harmadik: képviselőként mi nyugtatja meg inkább lelkiismeretemet, lelkiismeretünket – látván, hogy igazán jó törvény nem hozható –, ha olyan törvény mellé teszem le szavazatomat, mely kielégíti azt a morális követelményt, amelyet a saját életemben követendőnek tartok, sejtve bár, hogy ez társadalmi mértékben egyelőre megvalósíthatatlan, vagy ha inkább úgy fogom fel a feladatomat, hogy megbízatásom nem arról szól, hogy jogi, filozófiai, vagy teológiai absztrakt igazságok gyakorlóterepevé tegyem a társadalmat, hanem a szabadság, a kultúra és a tudatosan vállalt etikus élet köreit kell fáradtságosan tágítanunk és építenünk.

Kováts László, a Független Kisgazdapárt képviselőcsoportjának vezérszónoka:

Nem a Kisgazdapárt merev álláspontját vagy legalább frakcióvéleményemet adom elő, hanem körülbelül az ügy tekintetében a képviselőtársaim megosztott véleményét próbálom elmondani.

A Kisgazdapárt keresztény erkölcsi alapokon áll. Amit a keresztény erkölcs nem tart megengedhetőnek, ebből kifolyólag a Kisgazdapárt is tilosnak tartja. Az abortusz, ha spontán következik be, az művi beavatkozás nélkül jelenti azt. Spontán vetélés csak a terhes nő akaratán kívül következhet be. Vagyis tilos bármit is tenni, hogy ez ez úgynevezett spontán vetélés bekövetkezzék. Egyedül csakis az a megengedett, ha a nő, a terhes nő adott betegsége folytán orvosi felügyelet alatt szedett, orvos által előírt orvosságot kénytelen szedni, és ez esetlegesen másodkövetkezményként terhességének megszakítását indokoltá tenné.

Más módon ezt a spontán abortuszt nem szabad előmozdítani.

A művi beavatkozással bekövetkező abortusz szándékos eltávolítása a magzatnak, és ez a természet törvénye alapján tilos. A vallás erkölcsi magatartás tehát a természet törvénye alapján áll. A művi terhesség megszakítást lehet ugyan indokolni, de ezek az indokok minden esetben ellenkeznek a természet törvénnyel.

Miért? Először: általánosan elismert tény, hogy az ember élete a fogamzással kezdődik, és a természetes halállal fejeződik be. A fentiek alapján a megfogamzott élet művi úton soha nem szakítható meg. Ugyanígy az ember élete művi beavatkozással sem rövidíthető meg.

A nemzetközi jog jogalanynak tekinti a magzatot megfogamzásától kezdve. Ez a jog nem sérthető meg sohasem. Mint ahogy a művi úton történő magzatelhajtás szinte minden országban valamilyen szabályozást nyert és kívánt, ezért születnek és születnek erről törvények vagy törvényerejű hivatalos rendelkezések.

Magyarországon a legutóbbi erre vonatkozó törvényerejű rendelet módosításra szorul. Ez nem is képezi vita tárgyát. A módosításnak szabályszerűnek kell lenni, megfontolandó, hogy milyen szinten történhet ez a szabályozás. A Parlament által történő módosítás vagy más szinten történő törvényerejű módosítás megoldás. Akár az első, akár a második mó-

dosításnak figyelembe kell venni a fentebb kifejtett természeti törvényt, amely minden körülmények között védi a magzat életét a fogamzástól kezdve. Éppen ezért sem a Parlament, sem más, úgynevezett illetékes hatóság nem változtathatja meg úgy e jelenlegi természeti törvényt, hogy az figyelembe ne vegyen olyan eseteket, amelyek létfontosságúak ennek megítélésénél.

Bármelyik ország parlamentje vagy illetékesnek tartott hatósága csakis azt mondhatja ki, hogy a művi magzatelhajtás nem engedhető meg bizonyos eseteket kivéve.

A Kisgazdapárt irányjelszava: „Isten, haza, család”. Az Isten által ki nyilatkoztatott tízparancsolat közül az 5-dik azt mondja, hogy „Ne ölj!”. Az öl, aki kioltja valakinek az életét. A magzat már fogantatásától kezdve ember. Emberi élettel rendelkezik, és joga van az élethez. Ezen élet felett nem rendelkezik más, nem rendelkezhet más, csak az Isten, bárki más, ha a magzat életének kioltására törekszik, vagy azt elősegíti, az jog szerint gyakorlatilag gyilkosnak nevezendő.

Néhány szempontot szeretnék ismertetni, amely talán elősegíti a döntést. Nem lehet csodálkozni azon, hogy miközben az emberiség fellép a halálbüntetés, s a háború minden fajtája ellen, másrészt pedig követeli az abszolút, vagy korlátozott szabadságot a művi vetélést illetően. Világnézeti pluralizmusból nem következik az etikai pluralizmus. A legkevésbé akkor, amikor másnak a legalapvetőbb és elidegeníthetetlen jogáról van szó, tudniillik az élethez való jogról.

Minden emberi lénynek legalapvetőbb joga önmagát birtokolni. Elsődlegesen az életét. Erről az életről senki más személy nem rendelkezhet.

A morál feladata az egyén és a társadalom kölcsönös jogkötelezettségeit definiálni. Mégis vannak jogok, amelyek fölött senkinek sincs joga dönteni, pusztán kötelességei vannak, tudniillik azokat védeni kell. Ezeket nevezzük mi emberi jogoknak.

Az emberi személy elsődleges joga: élni. A társadalomnak, bármilyen hatalmi formát öltött magára, nincs joga egyeseknek védeni az életét, például eltörölve a halálbüntetést, mondjuk a rablógyilkosét, másoktól pedig megtagadni azt a védelmet, színre, fajra, vallásra, nemre vagy éppen életkorra való tekintettel. Az ilyen különbségtételt gyakran fasizmusnak szokták nevezni.

Ha ugyanis elfogadhatóvá tesszük az életkor szerinti diszkriminációt, holnap már az aggyastyánt sem fogja védeni a törvény. A megtermékenyített petesejt új élet, amely már sem az apa és sem az anya élete.

Egyesek – a női emancipációra hivatkozva – próbálnak érvelni. A nő természeténél fogva életadásra hivatott, és nem a megfogamzott élet kioltására. De még ha elfogadnánk is ezt a beteges vágyat, akkor is tudomásul kell venni a nőnek, hogy jogait mások élethez való joga korlátozza. Az abortuszt lehet, hogy technikailag tökéletesítik és veszélytelenebbé teszik, ez azonban az erkölcsi minősítésen semmit sem változtat.

Sok országban a törvényhozást illetően vitatkoznak az abortuszról. Minden olyan ország jóformán tiltja és bünteti a gyilkosságot. Sok országban ez magába foglalja az abortuszt is. Ám éppen napjainkban lehe-

tünk tanúi annak, hogy sok helyen kísérleteznek a büntetés csökkentésén. A pluralizmusra hivatkozva nem világos, hogy egy olyan országban, ahol a többség keresztény, miért a kisebbség véleménye lesz elfogadhatóvá?

Attól, hogy a törvény nem büntet egy cselekedetet, attól a cselekedet tisztességessé, erkölcsössé még nem lesz, mert abban a pillanatban a törvény megszűnik törvénynek lenni. Az államnak ezzel szemben inkább az lenne a feladata, hogy olyan törvényeket alkosson, amelyek minden születendő gyermeket emberhez méltó körülmények között fogadnak a Földön.

Tisztelt Országgyűlés! Ha az emberek, az emberiség – már ezt nem megkülönböztetésként mondom –, de a fehér ember nem fog tudni ezen a vonalon gyökeres változást előidézni, akkor lassan odajutunk, hogy az emberiség kétharmada mohamedán lesz, illetve a mohamedánok annyira elszaporodnak, hogy a fehér ember minoritásba szorul. Az abortusz miatt több az áldozatok száma, mint a háborúk okozta haláleset. Ha nem tudjuk meglátni ennek a következményeit, akkor nagyon nehéz helyzetbe jutunk. Nálunk egy házasságra 1,8 gyerek jut, és ha ez nem változik meg, akkor lassan olyan helyzetbe jutunk, mint az Amerikai Egyesült Államok, ahol importálni kellett a munkaerőt.

Az abortusz ellen azt kell tenni, amit a körülmények megengednek. Olyan törvényre van szükség, amely visszaszorítja az abortuszt. Az asszonyokat fel kell világosítani, de csak olyan orvosok adjanak tanácsot, akik már eleve abortuszellenesek. Angliában például az orvosok tartózkodnak attól, hogy ilyen ügyben tanácsot adjanak.

Ha a nő teherbe esik, és válaszút előtt áll, azért, mert kilátástalannak látja a gyermekének felnevelését – elsősorban anyagiakra gondolok, meg egyéb olyan körülményekre, ami ezt problematikussá teszi előtte –, akkor az a feladata az embernek, a törvénynek, hogy megszüntesse azokat az akadályokat, amelyek ezt az asszonyt válaszút elé állították.

A továbbiakban még azt szeretném bejelenteni, hogy a törvényjavaslatot a magam részéről és a Kiszegedapárt egyes tagjai részéről elfogadásra ajánlom. Köszönöm a meghallgatást.

Rózsa Edit, az SZDSZ képviselőcsoportjának vezérszónoka:

Négy elv vezetett bennünket, amikor meghatároztuk viszonyunkat a Kormány törvényjavaslatához.

Először: az abortusz nem fogadható el rutinszerű családtervezési eszközként, de az abortuszok számát nem kényszer útján kell csökkenteni.

A megtermékenyülés utáni állapotot a magyar nyelv kétféleképpen nevezi meg: terhes állapotként és áldott állapotként. Meggyőződésünk szerint a terhes állapotból törvényi tiltással nem lehet áldott állapotot csinálni, legfeljebb tragédiák sorozatát.

Másodszor: az állam kényszerítő hatalma nem arra való, hogy egyik ember életfelfogását, világnézetét ráerőszakolja a másikra, hanem hogy

mindenki számára lehetővé tegye, hogy saját felfogása szerint rendezze be az életét. Az állam semleges kell legyen a polgárok vallási és világnézeti vitáiban.

Harmadszor: nem szabad olyan törvényt hozni, amely a nőkről a nők akarata ellenére, a családokról a családok akarata ellenére dönt.

Végül negyedszer: csak olyan törvényt szabad hozni, amely végrehajtható. Ha a törvényhozás szembeszegül a társadalom akaratával, az eredmény nem az összes abortuszok számának csökkenése lesz, csupán a legális abortuszok száma csökkenne, miközben drámaian növekednék az illegális abortuszok gyakorisága, s vele együtt a halandósági arányszám is. Vagyis az az állam, amelyik végrehajthatatlan törvényeket hoz, nemcsak rosszul igazgatja polgárainak életét, hanem tekintélyét is elveszti. A demokratikus Parlament tekintélye attól függ, hogy megvalósítható törvényt hozunk.

Mіндеzen elvek alapján elfogadhatatlannak tartjuk a Kormány javaslatának A-változatát, amely lényegében az abortusz betiltását jelentené. Tisztelni kell azok világnézeti felfogását, akik szerint a magzatot a fogantatástól megilleti az élethez való jog, és akik ezért úgy gondolják, hogy az abortusz erkölcsileg tilalmas. Ez az álláspont mindaddig tiszteltetreméltó, amíg valaki következetesen eszerint él, és erkölcsi példájával tanít másokat.

A leghatározottabban elleneznénk minden olyan törvényt, amely rájuk kényszerítené a többség erkölcsi életfelfogását. De ellenzünk minden olyan törvényt is, amely a kisebbségi életfelfogást kényszerítené rá a többségre.

A Kormány B-változata elfogadható tárgyalási alapnak. Bár ez sem tekinteti céljának, hogy védje a nő jogait. Ehhez sokat kell még változnia.

Mindenekelőtt változásra van szükség a szellemében, mert ez a javaslat az anyát nem kezeli önálló személyként, akinek az érdekeit védeni kell.

Ez kifejeződik már a címében is: míg a szabaddemokrata tervezet címe Törvény a terhesség megszakításáról, a kormányjavaslaté Törvény a magzati élet védelméről.

A kormány tervezete még B-változatában is kizárólag a magzathoz fűződő érdekeket ismeri el a terhességmegszakítás végső jogalapjaként. Ez a szemlélet a nőt a gyermekszülés eszközüvé fokozza le. Ezért tartani lehet tőle, hogy az a homály, amely a B-változatban foglalt súlyos válsághelyzetet mint indokot körülveszi, visszaélésekre fog alkalmat adni. Az olyan törvény, amely a nőt nem autonóm, szabad polgárként tiszteli, arra buzdítja a végrehajtót, hogy ő se kezelje akként. Márpedig mindenki tudja, hogy az a nő, aki nem kívánt terhességet visel, valóban súlyos lelki válsághelyzetben van. Ha egy ilyen helyzetben lévő ember ki van szolgáltatva mások döntéseinek, akkor kiszolgáltatottsága kétszeres, sokszoros. Mi olyan törvényt akarunk, amely garantálja, hogy ne lehessen az abortuszt kérő nő magánéletében kotorászni, ne lehessen megaláznai, erkölcsi kioktatásban részesíteni. Ne lehessen akarata ellenére a terhesség kihordására kényszeríteni őt.

A szabaddemokraták módosító indítványaikkal azon lesznek, hogy a

kormánytervezet B-változatában minél több garancia épüljön be a nők döntési jogának védelmében a méltóságukat nem sértő eljárás biztosítására. Szorgalmazni fogjuk – korábbi határozati javaslatunkat folytatva – az iskolai szexuális felvilágosítás feltételeinek javítását. Minimális célunk az, hogy a nők helyzete ne legyen rosszabb, mint az elmúlt évtizedekben. Reméljük, hogy egyértelmű javulást sikerül elérnünk. Elégedetek csak akkor leszünk, ha olyan törvény születik, amely senkit nem aláz le mások céljainak pusztá eszközévé. Azon fogunk dolgozni, hogy ez a törvény is közelebb segíthessen bennünket egy olyan társadalomhoz, ahol az emberek egymás felfogását tisztelve saját meggyőződésük szerint élhetnek. Köszönöm figyelmüket.

Dr. Kovács Pál, az MSZP vezérszónoka:

Tisztelt Ház! Az 1970-es év végén, pontosabban '77 óta a világban elindult egy olyan folyamat, amely a terhesség megszakítására vonatkozó törvénykezéseket, törvényeket átalakította. Harmincöt országban következett be olyan törvényi változás, amely inkább a megengedés felé irányul. Ezeknek a törvényi szabályozásoknak a tapasztalatait nekünk is feltétlenül figyelembe kell venni.

A kérdés az, hogy mit szabályoznak általában ezek a törvények. Több fajtája van. Van, amelyik csak a terhességmegszakítást, van, ami ennél szélesebb körben a terhesség megszakítását, megelőzését, a humán reprodukciónak egy nagyobb területét szabályozza, illetőleg vannak olyanok, amelyek a teljes születésszabályozási kört egy törvényen vagy egy-néhány egymással összekapcsolódó törvényben szabályozzák. Ezeknek a tapasztalatait mindenképpen hasznosítanunk kellene, és fel kell figyelni arra, hogy milyen kérdéseket tesznek fel akkor, amikor ezeket a törvényeket megalkotják. Hiszen ezeket a kérdéseket nekünk is fel kell tenni, és alig hallunk mégis róla. A következőkről: Hány abortuszt végeznek, és ebből hány az illegális? Vajon mi befolyásolja legjobban az abortuszok számát, és mi befolyásolja legjobban az illegális abortuszok számát? Fel kell tenni azt a kérdést is, hogy milyen árat fizetnek az emberek az illegális abortuszért?

Egészségügyi világszervezeti adat, tisztelt Ház, az, hogy 50 millió abortuszt végeznek egy évben a világon, és ennek fele illegális. Nem arról van tehát szó, hogy mi hozunk egy törvényi szabályozást, és ez csökkeneni fogja az abortuszok számát. Hanem csak arról van szó, hogy ha szigorú törvényi, tiltó törvényi szabályozást hozunk, akkor az a legálisan, biztonságos körülmények között végzett abortuszokat csökkenti, és eltereli olyan irányba a terhességüket megszakítani kívánókat, amely már kevésbé biztonságos, sőt az életükre veszélyes. Kétszázezer asszony szenved minden évben súlyos károsodást a világon az illegális abortuszok következtében, és ezt a számot a törvényhozás során is igazán érdemes figyelembe venni.

Mit mutatnak most már a hazai közvélemény-kutatások? Kettőről ér-

demes szólni, mert a kettő két év különbséggel követi egymást, '90 nyarán és '92 nyarán készültek, az adataik összevethetők. Ezek is mutatják, tisztelt Ház, hogy a lakosság körében igen jelentősen nőtt azoknak a száma, akik megengedő törvényt kívánnak, igen erősen nőtt azoknak a száma, akik a korlátozások eltörlését kívánják – nemcsak a csökkentését, hanem az eltörlését kívánják. Ezzel párhuzamosan igen erősen csökkent azoknak a száma, akik a tiltást igenelnék.

Nagyon fontos még felfigyelni, tisztelt Ház, arra is, hogy az elmúlt két év során – e közvélemény-kutatások bizonyítékai szerint – igenis szociális indikáció, ezen belül különösen '92-ben a munkanélküliségtől és a lakástalanságtól való félelem az emberek gondolkodásában nagyon nagy szerepet kapott. Igen sokan azt vallják, a túlnyomó többség azt vallja, hogy a szociális okai a döntőek a gyermek nem vállalásának. Miniszter úr az expozéjában az imént azt mondta – és teljesen igaza van –, hogy nem működnek azok a törvények, amelyek megvalósításához nincs meg a társadalmi akarat. Bizony így igaz! Nem működnek ezek a törvények. Nem működhet olyan törvény, amely e kérdés szabályozásánál egyszerűen nem is vesz figyelembe szociális okokat, hogy ha a közvélemény első helyre teszi a szociális indikációt.

Meg kellene nézni azt is, tisztelt Ház, hogy végül is milyen törvényt lehet ma Magyarországon hozni. Természetesen az lenne a jó, hogyha kialakult volna egy olyan valódi gyermektámogatási rendszer, amely ösztönző jellegű lenne és amely valójában működne is. Én azonban a jelenlegi törvénykezési szakaszban már előttünk levő törvények alapján azt mondom, hogy ennek még a látszata sincs meg, hogy tudniillik egy valódi gyermektámogatási rendszer kialakuljon. Ebben a törvényben benne van a várandóssági pótlék, amely egy előrehozott családi pótlék, hiszen a számítása is úgy van, úgy működik, és erre a költségvetés 2,7 milliárd forintot tervez 1993-ban. Ez tehát egy plusz forrás lenne. Ugyancsak előttünk van a szociális ellátásokra vonatkozó törvény, amelyben megjelenik a gyermeknevelési támogatás, és erre 3,1 milliárd forintot tervez a törvény. Ez is plusz ellátás lenne. Ez összességében 5,8 milliárd; legyen 6 milliárd.

Ezzel nőne a gyermektámogatások köre.

Mivel csökken? Hát ide kell venni feltétlenül az anyasági segílyt, ami 1,1 milliárd, és megszűnik, ha a törvényt elfogadják. A nevelési segílyek csökkentésére a költségvetési tervezet 1 milliárd forinttal kevesebbet ír. Ugyancsak a törvénytervezetben szerepel az, hogy a családi pótlékok megőrzésére kellene 12-13 milliárd forint, de nincs. Összességében tehát, ha a két adatot összevetjük: az egyik oldalon áll az, hogy 6 milliárddal nőne a támogatás, a másik oldalon pedig az, hogy körülbelül 8,5-9 milliárddal – még a kisebb számokat is figyelembe véve – csökkenne. Nem érhető el tehát az a cél, hogy egy olyan gyermektámogatási rendszer alakuljon ki, amely önmagában is ösztönzően hat, és segít a családok szociális gondjainak megoldásában.

Mit tarthatunk tehát elfogadható törvénynek most, 1992 őszén? Az a véleményünk, hogy nem lehet olyan törvényt elfogadni, amely a jelenlegi

szabályozásnál szigorúbban ítéli meg az abortuszkérdést – megengedő törvényt kívánunk tehát, mégpedig a következő okok miatt:

Megengedő törvényt akarunk azért, mert nem tudjuk elfogadni az anya önrendelkezési jogának az állami beavatkozással, jogi beavatkozással való szűkítését. Lehet ezen vitatkozni – vitatkozzunk is, tisztelt Ház –, csak ennek az önrendelkezési jognak a létét tagadni nem lehet.

Nem tudjuk elfogadni a szigorítást, és megengedő törvényt akarunk azért is, mert nem lehet csökkenteni jogi szabályozással az abortuszt – jogi szabályozással, jogi szigorítással csak az illegális abortuszok számát lehet növelni. Ha tehát azt mondjuk, hogy megengedő törvény kell, akkor nem az abortusz érdekében szólunk, nem abortuszpártiak vagyunk, hanem olyan érdekeket képviselünk, mint a nők egészsége, a nők biztonsága; az anyák életét és egészségét kívánjuk védeni.

Nem lehet elfogadni szigorító törvényt azért sem, mert a társadalom többségének más a véleménye, és az ő viselkedésük fogja eldönteni, hogy ez a törvény alkalmazható-e, vagy sem.

Nem lehet azért sem elfogadni, mert hogyha mi egy liberálisabb vagy megengedőbb törvényt fogadunk el, akkor mindazok, akik ennél önmagukra nézve szigorúbb szabályokat, szigorúbb erkölcsi követelményeket tudnak elfogadni, lehetőséget kapnak arra, hogy a maguk számára szigorúbb követelményeket állítsanak fel, és eszerint éljenek. Ha azonban egy szigorító törvényt hozunk, akkor erre azok számára, akik más felfogást vallanak, nem lesz lehetőség.

Mit kellene teljesíteni, tisztelt Ház, a törvénynek? Először teljesíteni kellene azt, hogy megengedő jellegű legyen – az előző indoklás alapján. A törvénynek, az indikációs listának, az időtartam-, időponthatároknak, rendkívül világosnak, közérthetőnek kell lenni.

Tisztelt Ház! A leginkább megengedő törvényt is semmissé tehetik, ha a hozzáférési eljárásokat nagyon bonyolulttá, nagyon nehézkéssé teszik. Három lehetőség van erre: az adminisztratív szabályok bonyolítása, nehézkéssé tétele, az anyagi szabályozásoknak, a térítési díjaknak a nehézéssé tétele, és az információs feltételek kiiktatása. Azt kívánjuk természetesen, hogy a megengedő törvényhez olyan eljárási szabályok járuljanak, amelyek lehetőséget biztosítanak a joggal való élésre. Nagyon fontos lenne, hogy a törvény biztosítsa a korszerű eljárásokhoz való hozzájutást is – már tudniillik, nemcsak azokkal az eljárásokkal lehet terhességmegszakítást végezni, amelyekről itt ismeretek vannak, és amelyek esetleg Magyarországon elterjedtek, hanem ennél már sokkal kevésbé egészségkárosító eljárások is vannak.

Mármost mit teljesít ezekből a feltételekből a törvényjavaslat? A szabályozás körét illetően is vannak vitatható részei, mert hiszen ez a törvényjavaslat egy átmenetet alkot egy valójában a magzat védelmére vonatkozó törvény és egy ennél egy kicsit, valamivel bővebb törvény között, hiszen beveszi a várandóssági pótlékot, mint egy szociális ellátási formát, egy új intézményt, azon felül utal – de, sajnos, csak utal, és meglehetősen langyos, felszínes módon – a felvilágosítás szükségességére. Szóval, valamelyik álláspontot el kellett volna fogadni, hogy a törvény valójában mi-

vel is foglalkozzék, és azt kicsit markánsabban – vagy talán sokkal markánsabban is – megjeleníteni.

Az előzőekben elmondottak szerint számunkra nem fogadható el más, csak megengedő törvény – ebben az is benne van természetesen, hogy nem tudjuk elfogadni, még tárgyalási alapnak sem, a törvénynek az A-változatát. A Kormány természetesen homályban hagyta a két változat előterjesztésével azt, hogy ő melyik mögé áll, hiszen ha mind a kettőt idehozta, akkor feltehetően mind a kettőt el tudja fogadni. Nem választott tehát a kettő között.

Nagyon fontosnak tartjuk azt, hogy ebben a törvényjavaslatban a jelenlegi szabályozáshoz képest erősen szűkül az indikáció köre: kimarad belőle a házasságon kívüliség, a lakáshiány, a kor, a katonai szolgálatra való hivatkozás, kimarad az a nagy csomag, amelyet szociális okoknak hívunk, és kimarad a szabadságvesztéssel kapcsolatos indikáció is – megjelenik ezzel szemben, vagy ettől függetlenül a válsághelyzet. A válsághelyzetnek mint indikációs kritériumnak az elfogadottsága a közvélemény-kutatásban ez év nyarán elég nagy – 64%-os – volt. Lehet ezt a fogalmat pontosítani – kell is a törvényben –, meg el kell dönteni, hogy pontosan mi a tartalma. Igen nehéz dolog lesz ez, de a törvény előterjesztője idehozta.

Nagyon fontos – amint már utaltam rá –, hogy az eljárási szabályok pontosak és világosak legyenek, és ne gátolják, hanem segítsék a törvény alkalmazását. Úgy érezzük, hogy túl sok felhatalmazást kap e tekintetben a Kormány, illetve a népjóléti miniszter. Különösen így van ez a térítés megállapításánál, hiszen tisztelt Ház, egy rosszul megállapított térítési díj diszkriminál, különösen a szociálisan hátrányos rétegek számára nem fogadható el, különösen ezt a réteget – amely a szociális hátrányával együtt kulturális hátrányt is szenved, egyben az érdekérvényesítésben is hátrányt szenved – eltéríti és lehetetlenné teszi számára a törvény adta jogokkal való élést.

Alapelveinkként tehát a következőket javasolhatjuk:

Alakuljon ki, hozzon létre a Kormány egy olyan – közösen, valamennyiünk által konszenzussal elfogadható, ösztönzőrendszeren alapuló – népesedéspolitikát, amely a gyermekes családok támogatására épül, és ilyen módon kíván beleszólni a gyermek vállalásába vagy nem-vállalásába.

Hozzon létre a Kormány egy olyan törvénycsomagot, törvényi rendszert, jogi rendszert, amely a humán reprodukciót összefüggésében tudja szabályozni, és hozzon létre a Kormány – illetve most a Parlament alkotson – egy olyan magzatvédelmi törvényt, amely nem korlátozó, nem szigorít a jelenlegi szabályozáshoz képest, egy olyan törvényt, amelynek az indikációi pontosan, világosan vannak megfogalmazva, az állampolgár számára közérthetőek. Egy olyan törvényt tudunk elfogadni, amely tehát a szociális indikációt nem iktatja ki, nem zárja ki az indikációs körből, olyan eljárási rendet, amely a jogérvényesítést nem akadályozza, hanem elősegíti, olyan méltányos szabályozását a térítésnek, amely lehetővé teszi a joggal élést a legszegényebb rétegek számára is: olyan eljárási rendet, amely mind a modern fogamzásgátló eszközökhöz hozzáférést, mind pe-

dig a terhességmegszakítás humánusabb eszközeihez való hozzáférést biztosítja.

Ilyen törvényt tud a szocialista frakció támogatni, mert véleményünk szerint csak ez felelhet meg a 20-dik századi törvénykezésének, csak ez felelhet meg egy demokratikus ország magzatvédelmi törvényének.

Dr. Fodor Gábor, a Fialat Demokraták Szövetségének vezérszónoka:

Álláspontunk szerint mind a Kormány által beterjesztett törvényjavaslat B-változata, mind az SZDSZ által februárban előterjesztett javaslat ugyancsak B-változata megfelelő kiindulópont egy színvonalas és az emberi jogi normáknak eleget tevő törvény megalkotásához. De előjáróban engedjék meg nekem, hogy néhány jogfilozófiai és szociológiai jellegű észrevételt osszak meg önökkel, mielőtt a saját véleményünket és a törvényjavaslattal kapcsolatos megjegyzéseinket kifejtjünk.

Először is a jogegyenlőségről és az emberi jogokról: az abortusz kérdése világszerte az egyik legvitatottabb jogi és politikai probléma. Történetileg ennek oka paradox módon az emberi jogok nemzetközi normáinak a széles körű elterjedésében keresendő. Az általános, minden emberre kiterjedő jogegyenlőség gondolatának világméretű térhódítása előtt ugyanis nem vetődött fel ilyen élesen az a kérdés, hogy mikortól kezdve illetik meg egyenlő jogok az embereket.

Az emberi jogok gondolatának elterjedése előtt a jog lényegében előjogok rendszere volt, és a jogfosztottak értelemszerűen nem váltak a jog alanyaivá.

Az emberi jogok alapkérdéseiről: az abortusz világméretű vitatémává válásának elméleti oka abban áll, hogy az abortusz problémája az emberi jogi gondolkodás alapkérdéseivel függ össze. Az egyik ilyen kérdés az emberi jogok konfliktusának, a másik a jogalannyá válásnak a kérdése. Az abortusz megítélésének nehézsége valójában abban áll, hogy az említett két kérdés összetalálkozik a terhességmegszakítással kapcsolatos vitákban.

Az emberi jogok konfliktusának lényege az emberi jogok hierarchiájának tisztázása. Mivel az emberi jogokat más emberek hasonló jogai korlátozzák, az a kérdés, hogy két ember alanyi jogainak ütközése esetén melyiknek biztosítsunk elsőbbséget. Általánosságban elfogadott, hogy az emberi élet minden mással szemben elsőbbséget élvez. Kérdés azonban, hogy a magzati élet emberi élet-e.

Ez utóbbi kérdésre csak két válasz adható. Ha emberi életnek tekintjük a magzati életet, akkor semmilyen körülmények között sem szabad elpusztítani. Ezért némileg ellentmondásos az a megoldás, amely embernek tekinti ugyan a magzatot, de az anya életének veszélyeztetése, a magzat súlyos fejlődési rendellenessége vagy bűncselekményből származó terhesség esetén mégis megengedi annak elpusztítását.

Még az anya életének veszélyeztetése sem indokolja e logika szerint a művi terhességmegszakítást, hiszen a terhes nő önvédelme csak valamely

másik védekezésre képes jogalany támadásával szemben lenne indokolt. Márpedig a magzat közismert módon védekezésképtelen, sőt éppen a terhes nő védelmére szorul. Másfelől viszont, ha nem tekintjük emberi életnek a magzati életet, akkor embernek sem tekinthetjük, azaz nem tekinthetjük jogalanynak sem.

A jogalanyiség keletkezésének lényege, hogy mikortól válik valaki az emberi jogok alanyává, mikortól kezdve tekinthető embernek, tehát mikortól kezdődik az emberi élet. Ezen a ponton találkozunk a jogalanyiség keletkezésének kérdése a jogok konfliktusának kérdésével. Ha ugyanis embernek tekintjük a magzatot, akkor két egyenértékű jogalany konfliktusáról van szó. Ebben az esetben azonban a jogalanyok egyenlőtlensége meglehetősen furcsa módon érvényesül. A magzat ugyanis önállóan semmilyen jog gyakorlására sem képes. Amíg az egyik alany, a terhes nő jogi státusa egyértelmű, addig a másik alany, a magzat jogi státusa már nem annyira világos, mert a magzat minden jogát a terhes nő közvetítésével gyakorolja.

Az erkölcsről és a jogról: a jogalannyá válás kérdésében a morál és a jog találkozik. Morális szempontból ugyanis senki sem vitatja, hogy a magzatot elpusztítani általában nem szabad. Vannak azonban olyanok, akik szerint egyes esetekben ez a tilalom nem érvényesülhet, mégpedig akkor, és csak akkor, amikor a magzat elpusztítása a terhes nő döntésén alapul. E felfogás szerint saját magzata felett minden terhes nő maga rendelkezik.

Mások szerint, akik szerint a magzat elpusztítása minden esetben bűn, a nő nem rendelkezhet magzata felett, hanem köteles azt kihordani.

Az abortusz kérdésében kétfajta morális álláspont ütközik, amelyeknek a jogfelfogás területén is megvannak a maguk következményei. Az egyik szerint a jog a mindenkire érvényes erkölcsi szabályokat, a kötelelességeket kell hogy rögzítse. Eszerint a jog valamely morál intézményesítése más morális felfogásokkal szemben.

A másik szerint a jognak éppenséggel nem egyfajta erkölcsi rendet kell biztosítania, hanem a különböző felfogások együttélését, a szabadság rendszerét kell szolgálnia. Eszerint a jog morálisan semleges szabályokat kell rögzítsen, és az összeütközések állandó rendezésének intézményesítésére kell törekednie mindenfajta erkölcsi felfogással szemben.

A jogról és az abortuszról: emberek közötti konfliktusra azonban csak akkor kerülhet sor, ha a magzatot a jog segítségével tekintjük embernek. A modern jogfelfogás szerint a jogalanyiség egyenértékűsége olyan alapfeltevés, amelynek megsértését semmilyen morális felfogás nem indokolja. A jogalanyok között bármilyen különbségtétel lehetőségét nyitná meg.

A modern jogfelfogás szempontjából tekintve tehát az abortusz csak akkor tiltható meg, ha a magzatot embernek tekintjük, ha a magzat olyan jogalany, amelyre mindazok a jogok kiterjednek, amelyek általában minden embert megilletnek.

Most pedig a Fidesz álláspontjáról: számunkra az abortusznak csak olyan szabályozása fogadható el, amely megkívánja ugyan az abortusz indoklását, de nem kényszeríti hamis indoklásra a terhes nőt.

Az abortusz problémája nem személhető önmagában, a terhes nő társadalmi helyzetétől elszakítva. Egyfelől igaz az, hogy az abortusz egy lehetséges emberi élettről való lemondás, ezért elfogadjuk, hogy az állam indokláshoz köti a művi terhességmegszakítás elvégzését. Másfelől azonban az is igaz, hogy a terhesség kihordása egy potenciális emberi életért való felelősségvállalás, ezért úgy véljük, hogy a terhesség megtartásáról vagy megszakításáról való döntés a terhes nő személyes ügye.

A terhes nő önrendelkezési jogának elismeréséből szerintünk az következik, hogy nemcsak az abortuszról való döntés, hanem a döntés indoklása is a terhes nő személyes felelősségének körébe tartozik. Magánéletének körébe tartozó döntésének sérthetatlensége mellett azonban a terhes nőnek az a kötelessége a társadalommal szemben, hogy a döntést ne formális indokokra hivatkozva, hanem éppen ellenkezőleg, kellő megfontolás alapján hozza meg. Ezért az állam feladata abban áll, hogy a lehető legtöbb segítséget nyújtsa a terhes nőnek a felelős döntés meghozatalához, azaz megfelelő mennyiségű információval lássa el a nőket döntésük minden irányú következményeire nézve.

Ha a terhes nő az abortusz mellett dönt, akkor az állam biztosítsa számára a legmodernebb és a legkisebb veszéllyel járó orvosi eljárásokat, ha pedig az abortusz elkerülhető, akkor az állam tegyen meg mindent annak érdekében, hogy a nő ne az abortusz mellett döntsön.

E feladat sikeres elvégzése érdekében az állam csupán annyi kényszert alkalmazhat, amely nélkülözhetetlen ahhoz, hogy a terhes nő ne hozzon nyilvánvalóan elhamarkodott döntést, hanem vegyen fontolóra minden egyes körülményt, vállalja el azt az erkölcsi felelősséget, amelyet helyzetéből következően az önmagáért viselt felelősségen túlmenően a társadalommal szemben is vállalnia kell.

Nézetünk szerint az abortusz jogi szabályozásának lényegi eleme nem is a művi terhességmegszakításról kell szólnon, hanem a terhes nő abortuszról való döntésének körülményeiről. Az abortusz magyar szabályozásának tehát azt az eljárást kell kialakítani, amelynek során az állami szervek a leghatékonyabban tudják szolgálni a terhes nő döntésének előkészítését, az állami kényszereszközök alkalmazása nélküli abortuszmegelezést.

Ez az eljárási megoldás egy olyan kompromisszumra nyújt lehetőséget, amely a terhes nő önrendelkezési jogának sérelme nélkül védelmezi a magzat életét. Ez a megoldása az abortusznak nem anyagi, jogi, hanem eljárásjogi korlátozását jelenti. Az ilyen szabályozás megköveteli ugyan az abortusz indoklását, de azt a terhes nőt, aki egészségi okokon kívül is igényli az abortusz elvégzését, eleve szükséghelyzetben lévőnek tekintti, azaz a terhes nőre bízza annak eldöntését, hogy saját helyzete és körülményei indokolják-e az abortuszt vagy sem.

A szükséghelyzet ez esetben olyan általános indok, úgynevezett eljárásjogi feltétel, amellyel nem jár együtt bizonyítási teher, mert ennek a feltételnek a megléte a terhes nő megítélésén alapul. Erről a döntésről a terhes nőnek mindössze nyilatkoznia kell, és formális értelemben ez a nyilatkozat számít a beavatkozás elvégzésének feltételül.

A Fidesz már korábban nyilvánosságra hozta ezen elképzelését, és úgy tűnik, manapság ez ritka kivételnek számít, hogy javaslatunk egyes kormánykörökben megértésre talált. Sőt, párhuzamosan gondolkodtunk hasonló megoldásokon, így a terhességmegszakítás eljárásjogi korlátozása olyan megoldássá válhat, amelyről a részletes vitában közösen vitatkozhatunk. Ez lehetőséget ad arra, hogy számos országtól eltérően, Magyarországon az abortusz kérdése ne váljon csatateré, hanem a társadalom széles rétegei számára igyekezzünk kielégítő szabályozást találni.

A kormány A-verziójáról: e szigorú szabályozás szerint az abortusz csak három esetben engedhető meg, mégpedig akkor, ha a magzatnál az élettel összeegyeztethetetlen rendellenesség áll fenn, vagy a terhesség bűncselekmény következménye.

Ez a szabályozás nem mondja ki ugyan nyíltan, de fő szabályként tiltja az abortuszt. Ezt olyan módon teszi, hogy a veszélyeztetettség fogalmát rendkívül szűkre szabja. Ezt a megoldást nemcsak azért nem tudjuk elfogadni, mert alapvetően nem értünk egyet az abortusz generális tiltásával, hanem azért is, mert kiforgatja a veszélyeztetettség fogalmának jelentését, hiszen a nőre és magzatára számtalan egyéb veszély leselkedik az életveszélyen és bűncselekményen kívül.

Az A-változat szigorúsága leginkább azon a ponton nyilvánul meg, miszerint a terhesség megszakítását a gyermek fizikai veszélyeztettsége helyett csak azzal a ténnyel kapcsolatban engedi meg, ha az esetleg megszületendő gyermek születése után bizonyíthatóan életképtelen lenne.

Mindez azonban csak példálózó kritikája a kormányjavaslat A-verziójának, mert a lényeg az, hogy ez a megoldás alkotmányellenes. Anélkül korlátozza ugyanis az abortusz elvégzését, hogy egyértelműen kimondaná a magzat jogalanyiságát.

Ha a magzat életvédelméről alkotunk törvényt, nem pedig az emberi élet védelméről, amelybe a magzatot is beleérténénk, akkor az abortusz ilyen szigorú korlátozása világos módon sérti a terhes nők önrendelkezési jogát. Ennyiben tehát úgy véljük, hogy a Kormány A-verziója lényegében tárgyalásra alkalmatlan.

A kormánykoncepciónak koherenciája csak a B-verzió alapján tartható fenn!

A B-verzióról: tekintettel arra, hogy a törvényjavaslat eljárásjogi úton akarja korlátozni a terhességmegszakítást, ezért nélkülözhetetlennek tartjuk a törvényjavaslat végrehajtásutasítás-tervezetének megismerését is.

A javaslat címe jól tükrözi, hogy kompromisszumos megoldásról van szó. A javaslat nem az emberi élet védelméről, magzatvédő álláspontról, de nem is a terhességmegszakítás szabadságáról – hanem a magzati élet speciális védelméről szól. Ez azt jelenti, hogy a magzatot nem tekintjük embernek, de fokozott védelem alá helyezzük.

A javaslat önálló elképzelést tartalmaz ezen a ponton. E megoldás lényege, hogy a terhesség különböző fázisaiban eltérő feltételekhez köti a terhességmegszakítás elvégzését, időbeli bontásban különböző feltételeket fogalmaz meg. Ez a megoldás részleteiben eltér a Fidesz elgondolá-

saitól, de mivel azzal nagyjából megegyező elvi keretbe illeszkedik bele, ezért ez a megoldás számunkra elfogadható.

A beterveztett változat azonban önmagában nem teljesen konzisztens, néhány ponton fogalmi zavarok jellemzik. Ilyen például az a megoldás, mely szerint a terhesség a nő egészségének súlyos veszélyeztetése miatt csak a terhesség 12-dik hetéig szakítható meg, a későbbiekben a javaslat már a nő életének veszélyeztetettségét kívánja meg, amely véleményünk szerint túl szigorú szabályozás.

Az említett példánál súlyosabb koncepcionális zavar tükröződik a veszélyeztetettség és a válsághelyzet fogalmainak tisztázatlanságában. Álláspontunk szerint minden nő, aki rákényszerül, hogy nem kívánt terhességét megszakítsa, válsághelyzetben van. Erre a helyzetre ugyanis lehetséges két különböző, egy általános és egy különös fogalmat használni, ám ezen fogalmak tisztázott kapcsolata nem kerülhető meg.

Nézetünk szerint a terhességmegszakítás általános feltétele a veszélyeztetettség fennállása. E feltétel fennállása esetén a terhesség minden esetben megszakítható, kivéve a törvényi korlátozások esetét. A válsághelyzet nem egészségügyi jellegű indok, amely a terhes nő emberi méltóságának jövőbeni veszélyeztetettségét jelenti. Ennek a veszélynek az elkerülése teszi lehetővé a törvényben a terhesség megszakítását.

Válsághelyzet az olyan helyzet, amelyben a terhes nő – függetlenül a helyzet külső szemlélő által történő megítélésétől – veszélyeztetve érzi magát; függetlenül attól, hogy a terhes nő helyzetének lehetséges-e vagy sem objektív megítélése, a külső megítélés jogilag nem releváns.

Összefoglalva: a Fidesz elfogadhatónak tartja a törvénytervezetnek a B-variációhoz kötődő eljárásjogi részét kiegészítésekkel. A vitában képviselőtársaim részletesen fognak szólni javaslatainkról, annyit azonban összegzően érdemes megállapítani, hogy a kormányjavaslat B-változata megteremti az alapot az általános vita után elfogadható törvénytervezet kidolgozására. A terhességmegszakítások magas számának negatív jelensége azonban csak összetett család-és egészségvédelmi, szexuális felvilágosító munka eredményeként változhat meg a jövőben. Addig is lázalmok helyett járjunk a realitások talaján, s olyan törvényt fogadjunk el, amelyet a magyar lakosság, a hazánkban élő nők és férfiak egyaránt várnak tőlünk.

Nézetünk szerint a terhességmegszakítás általános feltétele a veszélyeztetettség fennállása. E feltétel fennállása esetén a terhesség minden esetben megszakítható, kivéve a törvényi korlátozások esetét. A válsághelyzet egy nem egészségügyi jellegű indok, amely a terhes nő emberi méltóságának jövőbeni veszélyeztetettségét jelenti. Ennek a veszélynek az elkerülésére teszi lehetővé a törvény a terhesség megszakítását.

Állásfoglalás a Kormány 6494. számú, „a magzati élet védelméről” szóló törvényjavaslatáról

A Szabad Döntés Jogáért Kampánycsoport azzal a meggyőződéssel lép a nyilvánosság elé, hogy egy nyitott és demokratikusan gondolkodó társadalomban nem kerülhet sor az egyes ember személyiségi jogait korlátozó törvények elfogadására.

Várhatóan igen éles vita alakul ki a terhességmegszakítással kapcsolatos törvény vitája során, mind a Parlament padsoraiban, mind a közélet más fórumain. A kampánycsoport szemben áll az erő és ideológia alapján való politizálással. Mi racionális érvek alapján szeretnénk végiggondolni Önökkel a törvényjavaslat problematikus pontjait.

Mindenekelőtt tisztázni szeretnénk, hogy nem vagyunk „abortuszpártiak”. A művi terhességmegszakítás nem lehet mindennapos születésszabályozó eszköz, nem helyettesítheti a fogamzásgátlást. Végső esetben azonban, rendelkezésre kell állnia. Ezért a döntési jog szabadsága mellett foglalunk állást.

Szembe kell néznünk azzal a ténnyel, hogy az abortusz a törvényektől függetlenül, minden társadalomban létező jelenség. A törvény szigorával a világon sehol nem lehet az abortuszok számát hosszú távon leszorítani. Ilyen esetekben csak a legális beavatkozások száma csökken, a súlyos egészségügyi következményekkel járó illegális abortuszok javára.

Ennek figyelembevételével kell tehát, az egyén felelősségtudatára építve, döntési képességét tiszteletben tartva szabályozni ezt a kérdést.

A csoport állásfoglalásával a parlamenti képviselőkhez és a nők személyiségi jogait elismerő állampolgárokhoz – nőkhez és férfiakhoz – fordul, akik létfontosságúnak tartják, hogy a társadalom a jövőben is félelem nélkül élhessen, és egy egészséges, szabad nemzedék nőhessen fel.

A kormány által előterjesztett javaslat két változata közül az „A” változat, semmibe véve a nők jogait és a család döntési szabadságát, gyakorlatilag betiltaná az abortuszt. Egy ilyen törvény elfogadásának következményeire most nem szeretnénk kitérni.

A továbbiakban csak az ún. liberális, „B” változattal foglalkozunk, amely azonban szintén több ponton alapvetően támadható.

A. A törvénnyel szemben koncepcionális kifogásként hozható fel, hogy:

1. Szemléletmódját – címében is tükröződően – a magzati élet védelme határozza meg, figyelmen kívül hagyva a nők önrendelkezési jogát, valamint az ENSZ Emberi Jogok Nyilatkozatában (1968) is rögzített családtervezési szabadságot. Ennek lényege, hogy a családok maguk határozzák meg, hogy mikor és hány gyermeket vállalnak. Ezt a nyilatkozatot a magyar állam is aláírta.

2. A törvény nem szakít azzal a koncepcióval, hogy az abortusz engedélyezése kivételes – a terhességmegszakítás tehát alapvetően büntetendő cselekedet. Ezáltal a terhes nőt, ha ilyen eszközhöz folyamodik, bűnösnek tartják.

3. A törvény egyik központi eleme a műtét előtti kötelező tanácsadás. A kötelező jelleg pszichológiai nyomást jelent a műtét előtt álló nőre. A paternalista, a nőt kényszerítő szemléletmód helyett az államot kell kötelezni arra, hogy támogassa a nőt (és a családot) a nemkívánt terhesség megelőzésében, illetve a fogamzásgátló eszközök teljes skálájának hozzáférhetővé tételével.

4. A Családvédelmi Szolgálat felállítása felesleges útvessző lenne a nők számára. Ha a nők – önkéntesen – pszichológiai/szakmai konzultációt igényelnek, akkor valóban szükséges számukra megfelelő intézményeket biztosítani. Egyéb esetekben azonban (pl. fogamzásgátlás, a beavatkozás menete) csakis az orvos vagy a kórház helyben adott felvilágosítása fogadható el. Ennek biztosítása már az orvos tájékoztatási kötelezettségéből is fakad.

B. A törvény egyes rendelkezései gyakorlati jelentőségű problémákat is felvetnek:

1. Egyik legkritikusabb pontnak tartjuk, hogy korlátozottan cselekvőképes személyeknél, tehát a 18 éven aluliak esetében szülői beleegyezés szükséges az abortusz elvégzéséhez. Ez egy olyan ideális társadalmat feltételez, ahol minden fiatal megosztja problémáit szüleivel. Ezzel szemben a tapasztalatok azt bizonyítják, hogy a fiatal lányok sok esetben félnek bevallani terhességüket. Törvényekkel nem lehet meghatározni a szülő-gyermek viszonyt.

Ha a törvény alkalmatlannak tartja a kiskorúakat arra, hogy maguk dönthessenek a terhességük megtartásáról, miért feltételezi, hogy ugyanazok a kamaszok elég érettek és felelősek egy gyermek felneveléséhez?

2. Problémás a bűncselekmény eredményeként létrejött terhesség megszakításának jogi szabályozása is.

A törvénynek egyértelműen ki kell mondania, hogy milyen igazolást kíván a kérelmezőtől. Reálisan ugyanis csak a feljelentés megtételéről szóló igazoló okirat követelhető meg. Minden további bizonyítás hónapokat, sőt éveket vesz igénybe. Ezzel együtt kívánatos, a lelki traumára is tekintettel, hosszabb időtartamot biztosítani a terhességmegszakítás lehetőségére.

3. Megengedhetetlennek tartjuk, hogy azt a nőt, akinek kérelmét vég-

legesen elutasították, veszélyeztetett terhesség címén gondozásba vegyék, kivéve, ha erre egészségi okok adnak alapot.

Vajon nem arra szolgál-e ez az intézkedés, hogy ellenőrzés alatt tartsa a visszautasított nőt?

4. Végül rá kell mutatnunk, hogy ha a fenti szellemben módosítanák a törvénytervezetet, még akkor is maradna egy olyan rendelkezés, amely érdemben korlátozhatja a Parlament döntési jogkörét. A törvényjavaslat ugyanis a népjóléti miniszter diszkrecionális jogkörébe utalja az egészségi okon kívüli terhességmegszakítások költségviselésének meghatározását. Ehelyett a törvényben kell garantálni, hogy a műtét költségeit más orvosi ellátáshoz hasonlóan, a társadalombiztosítási alapból fedezzék. Ilyen garancia esetén nem kellene attól tartani, hogy a későbbiekben a megfizethetetlenül magas ár gyakorlati korlátját jelentheti egy máskülönben liberális szabályozásnak.

A fentiekben csak a törvényjavaslat legkritikusabb pontjaira mutattunk rá. A sor még számos kisebb ellentmondással, hiányossággal lenne folytatható.

Ez a törvényjavaslat nyilvánvalóan nem biztosítja a biztonságos, bürokratikus akadályoktól mentes és mindenki számára anyagilag is elérhető terhességmegszakítás lehetőségét.

Pedig éppen az ilyen gyakorlat bizonyítaná, hogy örömmel és szeretettel várt gyermekek jöhessenek világra.

1992. október 9.

A Szabad Döntés Jogáért Kampánycsoport